

עולם לתרופה

מפרד"ס התורה ומשדה החסידות

בס"ד, עש"ק פרשת בהר בחוקותי (אבות ה) כ"ה אייר תשפ"ה - שנה ל' גליון א'תסט

ד"ר	מוע"ש	הדל"ג
22:55	22:47	21:20
22:16	22:08	20:43
22:09	22:04	20:36
22:33	22:33	22:01
21:51	21:39	20:23
22:56	22:54	21:24
22:19	22:05	20:48
22:50	22:39	21:18
22:30	22:23	20:58

מבית החסידות: ראש חודש סיון ביום רביעי
המולד: ביום שלישי בבוקר בשעה 14:19-3 חלקים

בסיוע קרן יקר למרדכי לע"נ הרה"ח ר' מרדכי ב"ר מאיר אריה ז"ל רי"ז וזוג מרת רחל פרומט ע"ה בת הגה"ח ר' אברהם עמי רומעל'ט זצ"ל

פלאות עדותיך

"כללים למדו הקב"ה למשה"/ "דודו" - אח האב או אח האם? ומיהו "מסרפו"? בארץ ישראל כשש"ק מתעטף בטליתו ואומר י"ג מדות בכונה שלמה הגשמיים

וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר (כח, א). פירוש: "מה שמטת נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני".

איתא בשמות רבה (מא, ו): "וכי כל התורה למד משה, [הר"ן כתוב (איוב יא, ט) 'ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים', לארבעים יום למדה משה? אלא, כללים למדו הקב"ה למשה, הוי' ככלתו לדבר אתו".

וכתב בע"ץ יוסף (שם): "פירושו גדולי הקדמונים ז"ל שנתן לו כח ובינה בזכרונו לזכור כל התורה שבעל פה - הארוכה מארץ מדה - על פי התורה שבכתב בקיצור נפלא. מפני שהתורה שבכתב דרכה לכלול עניינים הרבה מחכמת תורה שבעל פה בקיצור נפלא, באופן שיקמוץ הלומד ממנה במלא קומצו ממנה הזכרה רבה בתורה שבעל פה. 'הוי' כללותו' - פירוש, לשון כללים".

והשל"ה הק' (מסכת שבתות וכו'): "ועל ידי זה יתבאר מאמר במסכת שבת פרק הבונה (קד). דאמר רבי יוחנן: 'אנכי' נוטריקון 'אנא נפשי כתבית יהבית' וכו', ובא לאורו לנו בזה המאמר הנכבד, שמה נטעה בהבנת איהו מאמרים הרמוזים אין תורה שבעל פה השיג אותה משה רבינו ע"ה מעצמו וכיוון אל אמת, וכזה דאיתא במדרש 'ויתן אל משה ככלתו' - כללים מסר לו, אשר נראה לנו מזה שלא נתן לו השי"ת רק כללים ואח"כ הבין משה רבינו ע"ה הפרטים עצמו וכו', להצילו מעשות זה אמר: 'אנא נפשי כתבית יהבית', שהקב"ה בעצמו נותן התורה שבכתב ובעצמו פירש אותה, דהיינו תורה שבעל פה כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה. וכן אמרו רבותינו ז"ל בברייתא: 'וידבר ה' אל משה בהר סיני, מה תלמוד לומר 'בהר סיני' וכו', אלא לומר לך מה שמטת נאמרה בכלילה ובפרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כל המצוות כלליות ופרטיות ודקדוקיה מסיני' וכו', אלא הענין הוא במאמרים האלה, לאחר שנתן השי"ת שתי תורות שבכתב ושבעל פה למשה רבינו ע"ה, נתגבר שכלו מן משה רבינו ע"ה להבין דבר מתוך דבר כפולפל הגדול בלי סוף ובלי תכלית וכאילו הוא מרא דשמעתא".

אז דודו או בן דודו יגאלנו וגו' (כח, מט). ב'תרגום אונקלוס' תרגם: "אז אח אבוי או בר אח אבוי יפרקניה".

כתב על כך ה'בן איש חי' זצ"ל בספרו 'רב פעלים' (ח"ד א"ח סוף סי' ד): "מנהג העולם לקרות לאח אמו בשם 'דודו', ומצינו שהתרגום תרגם 'דודו' או בן דודו יגאלנו' - אח אבוי, וכן תרגם בשגאל בפסוק 'דוד שאול' (ש"א יד, מט), מיהו בעמנו (ו, י). כתוב 'ונשאו דודו ומסרפו, ופירש הר"ק, דודו - אח אבוי, ומסרפו - אח אמו, וכן פירש בספר השרש, וכן פירש במצודות', והרב אבן עזרא ז"ל הביא פירוש זה בשם הר"ק וכתב שהוא בלי ראיה. ורש"י ז"ל פירש: 'קרובו ואהבו', וכן התרגום תרגם 'קריביה'... ועיין להרב מהר"א ששון ז"ל סי' צ"ב שכתב בשם תשובת הרא"ש שכל פ"ו סי' ט, דאין נקרא דוד של אדם אלא אח האב, הלכך הקורא לחבירו 'דודו' דאי קרובו מן האב הוא לענין ירושה, ע"ש, ויש סמך לדבריו הנזכר".

ונתתי גשמיכם בעתם (כז, ד). כתב הגה"ק רבי אברהם מנחם הכהן רפ"א מפורט ז"ל בספרו 'מנחת בלולה' (וירוש, שני'): "גשמיכם - ולא אמר גשמים, שהגשמים הם ביד ישראל, שכן עוד היום בארץ ישראל כששליח צבור מתעטף בטליתו ואומר י"ג מדות בכונה שלמה, מוריד הגשמים".

בספר 'כמו השחר' (להג"ר נתן נטע סג"ל למדא זצ"ל ראב"ד אושפיץ, אות ט, ט) ביאר: "והוא כמו 'מסרפו', [כלומר] שיש להם חיבור וצירוף, אף דמשפחת 'אם' אין קרין משפחה". ואכן ראה לשון הגרעקא בחשובה (מהדוק סי' ז): "לכבוד מור דוד ומסרפו, מיועית אלפוי, הגאון רבי בנימין זאנץ וכו', והוא היה אחי אמו של רבי עקיבא איגר. [וכתב על כך בספר 'מאורו של ישראל' (עמ' תנב): ממכתב זה שערך רבינו לודו בעת חתונתו, בהיותו בן ח"י, שנים, אנו למדים שכבר בשחר ילדותו היו ספרי התנ"ך שגורים בפיו, כי 'מסרפו' היא מילה שמופיעה פעם אחת ויחידה בכל התנ"ך, ורבינו בגיל צעיר כל כך כבר ידע להשתמש בה במכתב מליצה לדודו].

במסכת מכות (ג) פירש"י מה שכתב רב את רבי חייא 'חביבי': 'חביבי' - תרגום של דודי, רבי חייא אחי אביו היה, ועי' סנהדרין (ה) ד"ר חייא היה גם אחי אמו של רב, ולפי הנ"ל נקט רש"י בדקדוק אחי אביו.

מעשה רב

"זושא איז הונגעריג"

בתבסס מנמו שימחל לך על הפגיעה הנוראה שפגעת בו, בשכר הנאה זו שאתה מכיבא לפניו".

לקח האיש את המגדנות ואת המשקה שנתן לו מארחו, ומיחר לעשות כעצמו.

וביתניים בקודש פנימה, נשמע קולו של הרבי ר' זושא כמדי בוקר: "רבונו של עולם! זושא איז הונגעריג" - זושא רעב מאוד ותאב לאכול, הזמן לו אכילתו. אלא שבפעם הזאת לא הגישו לו משמשי

את האוכל, כפי שסיכמו ביניהם. הם הסתירו את עצמם מפניו, משתאים לדעת מה יהיה הלאה.

אותיות מהכימות

וכי תאלמו מה נאלל כנסה וגו' וינתי את כנכתי וגו' (כח, כ). כסא אחי הסכיד המפורסם (והר"י זשא ז"ל) ... כש"ק"ת כ"ה, כסכר את העולם, כשפע מעטיו ליוותו מוסכים שפע לנרתי בני אלם, ודך השפע שלל להפסק כלל, אלא כשהלם טפל ממדרכתו ואין לו בטחון בצורה כ"ה, המסגרת אמותיו סוף ומפרנס כריות בלי הפסק כלל, אז עושה הלם הכול, כמחשבתו היה אכר לא מטוסה, פנס חלילה בעולמות עליונים, ומתקין כח פמילי של מעלה רח"ל, ואז נפסק השפע חלילה, וינתי קס"ת ב"ס ללות מחלק השפע שתל כמו מתחילת הכריאה. זה הוא: "וכי תאלמו" כ"ו, שהאורה מלמדת לאלם דרכי השם כסיהם שלם כבטחיתו על אלפיו, ולא יאמר כלל מה יאכל, כי כלשך חלילה יפול מן הכטחיתו לחסוך מה יאכל, הוא עושה פנס חלילה כהשפע, ואטרחו כלפי שמיא ללות מחלק, "וכי תאלמו", פירוש, כלשך תאלמו כן ואז תטחיתו לוחי "ויוסחי" כ"ו, אלא לא תנסהו כן, ותבטחו בה' בכל לנכנס, ואז תלך השפע על הפסק כלל, תמיד לא יחסר כל בה.

נוסח אלמנך (ומובא ב'ספר אבות') כסא הסכיד העבודה ז"ל, שהס"ק מלכונין ז"ל אמר כסא הסכ"ק רבי זושא ז"ל ששפע מאלם זה מפי אלפיו הכביל)

באותו רגע נשמעה דיפקה על הדלת, ומשנפתחה, נדהמו המשמשים למראה האיש הזר, הנושא בידו מיני מגדנות ומשקה משובח. כושנכנס האיש, העמיד את האוכל לפני הרבי, וביקש מוכנו מחילה על העוול שעשה לו.

הרבי ר' זושא מחל לאיש בלב שלם, ואף הורה לו על המשקה והמאכלים.

אז או הבינו אנשי הבית כי אכן ה' יתברך מומטיר לו לצדיק להם מן השמים, לרוב בטחונם האיתן שפרנסתו מוזמנת לו בכל עת, ואם לא יזכו הם לשמש את הצדיק, ימצא ה' שליחים אחרים וזולתם.

הרה"ג ר' משה וויטמאן שליט"א
עפ"י: "סיפורי צדיקים החדש" (ווען, תרפ"ב. אות עד)

כך היה נהג צדיק הפלאות הרבי ר' זושא מאניפולי ז"ע, מדי בוקר כשבא לאכול פתו לאחר התפילה. הוא לא ביקש דבר מאנשי ביתו, אלא נשא עיניו לשמים ואמר: "רבונו של עולם! זושא איז הונגעריג" - זושא רעב ותאב לאכול, הזמן נא את ארוחתו". לפי מסורת אחרת, היה מקדים ומודה לה' על התאבון, ורק אז נושא תפילה זו. וכשיצא הדבר מפי קדשו, ידעו המשמשים בקודש כי הגיע זמן פת שחרית, והגישו לפניו את האוכל.

פעם אחת נועצו וגדברו המשמשים ביניהם, לנסות יום אחד שלא להביא לפניו את הארוחה, עד שיקבש מהם כפירוש להגיש לו.

באותו יום התכסו השמים עבים וגשם עז ניתך ארצה, עד שאדמת העיירה הפכה לטיט ולרפש.

במצב שכזה היו נוהגים להניח קרשים, מועין גשרים קטנים מעל גבי הבוץ, כדי שיוכלו האנשים להתהלך בנחת ברחובות העיירה.

ויהי בבוקר, בהלך הרבי ר' זושא על גבי הקרשים בדרכו לבית המבילה קודם תפילת שחרית, בא לקראתו אדם זר שלא מכני העיר, אורח שהתאכסן באחת האכסניות שבעיירה. ומאחר שלבש הצדיק מלבושים פשוטים עד מאוד, נדמה היה בעיני האורח כקבצן עלוב. חמד לו האורח לצון, ודחק את הרבי ר' זושא. הצדיק נפל על הרפש והתלכלך כרוגן.

משחזר האורח אל אכסנייתו, והתרברב בצדוק על מעשה הלצון שעשה, כשהוא מתאר את מראהו ואת לבושו של ה'קבצן', נודעק בעל המלון: "געוואלד! מה עשית! חלוא זהו הרבי הקדוש ר' זושא".

"לא יתכן", ענה האורח, "חלא לבדו הלך האיש, ללא מלווים, ואף עטה בגדי אביון".

"כך גריל הוא ללכת בענוות רוחו", השיבו המארח. "אוי ואבוי", נחרד האורח, "בקלות דעתי ובפחזותי, פגעתי והעלכתי במלאך האלוקים! האם יש תקוה שאוכל לפייסו ואוכה לסליחתו?".

השיבו בעל המלון: "חלא נודע הרבי ר' זושא כטוב לבו, ובטוחני כי אם תפייסנו יסלח לך בלב שלם, כי הוא נוח לרצות. עצתי אפוא, שתיקח כעת 'משקה' ומיני מגדנות, ותלך ותמתין עד שישוב הצדיק לביתו לאחר התפילה וקביעת שיעוריו שאחריה. אז תבוא

לעילוי נשמת האי גברא רבה ויקירא

ראש וראשון לכל דבר שבקדושה רדף צדקה וחסד כל ימיו

תומך ומקים עולה של תורה ברחבי תבל מוקיר תורה רבן ולומדיה ואיהו גופא מיינייהו מראשי וממקימי היהדות החרדית בסאן פאולו-ברזיל

הרב החסיד המפואר רבי מאיר בהגה"ח רבי שמחה יצחק זצ"ל זאיאנץ

נלב"ע בשם טוב ובשיבה טובה ביום ג' סיון תשפ"א

תהא נשמתו צרורה בצרור החיים

"פזר נתן לאביונים וצדקתו עומדת לעד"

הונצח על ידי בני המשפחה ה' עליהם יחיו

יתרון דעת

גם על רבי עקיבא היתה גזירת מיתה, וביזום
 "ג' בעומר בטלה הגזירה! / חידושו של ר"ע –
 ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה –
 נתחדש לאחר קטנת תלמידיו / רבי עקיבא
 זיווג תלמידיו קטן וגדול ביחד / סיבת
 מיתתם: מפני חילול השם, ובגלל שלא רצו
 למסור תורה שבע"פ אחד לחביריו!

טעם על שמחת היום הזה (ל"ג בעומר), בהקדם לפרש מה שמגועל ממנהיג על דברי הש"ס שכל הכ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד לו לזוה, שהוא באמת תמזה ולפא להבין, שבשכיל שטא קל כזה יתמל כל האלפים האלה גדולי עולם מקבלי תורה מפני ר' עקיבא עד משה רבינו ע"ה, יתמו וימורה כולם על שלא נהגו כבוד לו לזוה, ונתמחה על זה הרבה, עד שמצאתי המעשה הזה במדרש רבה קהלת (א' יא) ושם נאמר איהו שניינים ממה שנאמר בש"ס דילן, ואיתא שם גם כן שר' עקיבא אמר להם להנהיג תלמידיהם שספוכן אחר כך, והראשונים לא מתו אלא מפני שהיה ענייניהם צרי בתורה זה לזוה, ולכן אתם לא תהיו כן. מיד עמדו ומלאו כל ארץ ישראל תורה, ע"ש.

ברכת טוב = "בשם הרב ר' אליעזר חמתי ז"ע" (ויניצואה, תע"ז) (א)

יומא דנשמתא

הגה"ק רבי אברהם שמואל בכרך זי"ע אב"ד וורמייזא

יומא דהילולא כ"ז אייר (שע"ה)

"אביר הרועים, תמים דעים, גבר שעשועים, ה"ה אהובי האלופ התורני, עזני העצני, יושב בשבת תהכמוני, ולו שם כשלשים צדיקים אשר בכל דור..." (שו"ת יחו"ט השני, סי' כ) - כה מתאר המקובל האלקי רבי אליהו לואץ זי"ע, ה"בעל שם מורמייזא, את הגה"ק רבי אברהם שמואל בכרך זי"ע אב"ד וורמייזא, שהיה תלמידו ונכדו - חתן חתנו - של רבינו המהר"ל מפראג זי"ע, וזקנו - אבי אביו - של הגה"ק בעל יחו"ט יאירי זי"ע.

גדול בישראל ואב בחכמה אך בשנים היה בעת שקטף מזה העולם, כשהוא אך בן ארבעים שנה, ולא זכה דורו ליהנות הרבה מאור תורתו. וכה כותב עליו נכדו החיות יאירי בתשובתו (סוסי"ק קמז): "אחר כותבי מצאתי דברי קדושת הגאון **תנא דאורייתא אבי זקני מוה"ר שמואל זצ"ל** שהרגיש במה שהרגשנו תוך ביאורו לשאר ספרי דבי רב... עכ"ל הגאון, ודברי פי חכם חן ושפתים ישק והורבה ממנו נכלל בדבריי... ולא העתקתי רק לכבודו, כי זה האיש ראוי שנאמר עליו כמו רבי חייא בר בון, כי **מן פה ארבעים ולא הניח דבר קטן ודבר גדול, ש"ס עם כל הפוסקים והתוספות, ושאר כל חכמות ומדרשי רז"ל, ספרא וספרי ומכילתא ותורת כהנים, ונפלאות ימלל בביאורם...**"³.

ויגדל שמואל:

רבי אברהם שמואל⁴ נולד בשנת של"ה, בעיר בומסלא במדינת ביהם (בהמליה), לאביו רבי **יצחק זצ"ל**, שהיה נצר למשפחת בכרך עתיקת היום, רבות בשנים, בארצות אשכנז. בענוריו גלה למקום תורה "בעיר גדולה של חכמים וסופרים פראג" (כך מכנה אותה בשו"ת יחו"ט השני, סוסי"ק יא), שם יצק מים על ידי הרב הגדול המהר"ל מפראג זי"ע, והיה מתלמידיו המובהקים.

מהראוי להעתיק מעט מהתוארים הנשגבים שמתאר את רבו בפנותו אליו: "ענין משפט הוא קדוש יאמר לו, יחשוף יעירות ובהיכלו כולו קרני מידו לו, באהלי החכמה זבולו, ושם חביון עוזו ושכלו, אשרי העם שככה לו, **אשרי הדור שהוא מנהיג ומנהיגו, אשרי הספינה שהוא קברניטו ודגלו, ה"ה הגאון יחיד בדורו עטרת ראשנו צניף תפארתו מיו מהו"ר ליב זצ"ל**, הנני באתי בקדיש והשתחויה מרחוק שואל מפני הכבוד והיראה, ואיך יוכל עבדו זה לדבר עם אדונו, זה באתרא דזקוקין דנור ובעורין דאשא מן מעייל בר נפחא לתמן, אכן תורה היא וללמנו אני צריך ועיני כל ישראל על אדונו בגלות החל הזה..." (שם, סי' סמ).

וכן מעלה זכרוננו לאחר הסתלקותו: **"בזכרי כבוד רבינו הגדול מורי חמי זקניי הייני נפרת משכבו במקומו מונה גנוז תחת כנפי השכינה... ידוע ומפורסם היה רוב חסידותו בכל העולם..."** (סי' כז. ועניניו סוסי"ק כא; וראה 'תשובות שלום' מחדרי פרדס, ח"ב עמ' רכח הע' 374).

עדות נוספת מעת לימודו, נרשמה מפי חבריו לספסל הלימודים, רבי חיים אולמא מפיודרא זצ"ל, בהגהותיו על ספר "יוסף אומץ" (מהד' מנחם שלמה אומן, שעלבים תשע"ו, עמ' קפד): **"אני ראיתי הלכה למעשה כשלמדתי בבחורותי אצל הגאון מיו מהר"ר לייב ז"ל בפראג שנת שני", וראיתי שאילו נמצא בספר תורה שחצר תיבה שלמה לא היה מחזירי להכלל, ופעם נתארח אצלי מהר"ר שמואל ז"ל שהיה רב בק"ק ווירמש, וזכרנו ההלכה, ושאלני אם שמעתי ממנו (מהמ"ר) טעם, באשר הוא (רבי שמואל) ז"ל ואני היינו חברים מקשיבים שם יחד. ואמרתי, לא שמעתי. אמנם לאחר שקהל דרכו לק"ק פראג נמצאתי כתרוב רבאבי"ה (חי' סי' תקנ) שכתב סי' שנמצאת חסידה תיבות כשקוראין בה בגיבור שלא להחזירה מפני כבוד הציבור... ובחירתו האיתני, ונענה לי בראשו, ואמר שוודאי זה היה טעמיו".**

כמו כן קיבל תורה מפי חתנו של המהר"ק רבי יצחק כ"ץ זי"ע (שהיה מכונה "ר אצק"ר ליבש"ר ע"ש תמוז המהר"ר), לימים אב"ד ניקשבורג ווייטא, ומזכירו בתשובה: "ינדרשתי ממנו" רבי הגאון מהר"ר כ"ץ" (סי' א; ועיי' סוסי"ק ע"ש שהסכים על תשובתו, טעם שנעשה לחתנו: "יפה דן היתה כיון שהיה תלמיד בנפסקים האלו... הלא ניכרין דברי אמת בירושתיהו דהני מילי מעליית, ואפריון נטילי ליה"). בהנינו לפרקו נשא את זוגתו הראשונה, עליה לא ידוע פרטים⁵, ולאחר פטירתה נשא בזיווגו בשנת ש"ס את הצדיקת המלומדת מרת חוה ע"ה, בתו היחידה של רבו הג"ר יצחק כ"ץ. החתונה התקיימה ככל הנראה בפראג בנוכחות סבה הזקן המהר"ל מפראג.

הרבנית הייתה אשה משהלת ומלומדת, ונודעה בחכמתה וקדושתה המופלגת. אחיה היה גדולי ישראל בשבת תנאדו כתר כהונה וכתר מלכות, האחד רבי **חיים כ"ץ** שמילא את מקום אביו בניקשבורג והמדינה, ומשם נתקבל לרי"מ בפראג, ואחרי כן שימש ברבנות פראנקפורט-דמיין ופוזנא; והשני בדימוה לו רבי **נפתלי כ"ץ** אב"ד פרסטיץ, בניקשבורג, פינסק שבליטא, ולאחרונה בלובלין (זקנו של הגה"ק רבי נפתלי כ"ץ - בעל הסימכת חכמים).

שמואל בדורו:

בראשית דרכו היה דרשן בפראג, לאחר מכן כיהן ברבנות בכמה קהלות חשובות במדינת בעהמען, תחילה בעיר מולדתו בומסלא (Jungbunzlau), כיום Mladá Boleslav. ראה לתולדות הקהילות בפולין, ירושלים תשל"ח, עמ' 536, שם רשם מפי שני חכמי ירושלים שעברו שם: "שמעתי מפי ב' חכמים גדולים אנשי

המדינה נערך לזכר נשמת היראה - ר' משה בהר"ר ישיב בעריש - ברוששטיין צ"ה תנצ"ב.

כאחד מגדולי דורו, נתבקש לחוות דעתו בשאלות חמורות שהובאו לפניו, כגון כהן שנשא גרושה בעיר ויניציאה (סי' יז), ואודות איטר שחלץ ברגל ימין (סי' כח).

אהבה רבה שררה בינו לבעל השלי"ה הק' שמתארו (סי' ז): **"מאלהא רבא שלמא רבא לגברא רבא מחותני ר"מ ואב"ד נ"י מהר"ר שמואל זצ"ל"**. וכאשר נתקבל השלי"ה לרבה של פראג בשנת ש"ע"ה, שמח בשמחתו וכתב לו (סוסי"ק יא): "וחמי (מהר"ר כ"ץ) יצ"ו הודיעני ביריד שעבר כי עיני כל ישראל על כ"ת לישב בראש עיר גדולה של חכמים וסופרים פראג אי"ע (=אליקים יכונה עליה), וכעת שמעתי כי נגמר הדבר לטובה, וצר לי על פרידת כ"ת ושמח אני במעלתו וגדולתו, כן ישיש ה' להטיב לנו".

כן היה בידידות עם מחותנו הגה"ק רבי מנחם מאנש חיות אב"ד ווילנא, והקירור במיוחד על שבה להשתתף בנישואיו השניים, כלשונו (סי' לא): **"אהובי מיעד להיות מחותני הגאון המופלא ר"מ מהר"ר מנחם מאנש יצ"ו"**. נאה לך א"ב נ"ר וכן נ"ר, בר אבהן ובר אוריין, יאי ויאי שמחתו בה אף גילת ורגן... מאשר זכרני מרחקים לדבר על לב לכוות ברית ואהבה נאמנה... לפקדני להתעלס עמי על שמחתי באהבה לרבי, במרכת המשנה..."⁶.

מפליא לראות את גודל ההערצה שהעריצתו תלמידיו, כפי שניכר בעליל מהפלות התוארים בהם פונים המה אליו, וכה מתארו אחד מבחירי תלמידיו רבי אנשיל לבית לוי (סי' טז): **"גבר חכם בעוז ותעצומות, חוגר ומפתח על דבר אמת וענות צדק, ידיו רב לו פי שנים בתעלומות חכמה, נהירין ליה שבילין דכלא שיתא סידרי, ברם הוא קדווא וחורוא (מחבר ומסדר בבקיות עצומה ונרקב וממקין לעומקן של דברים. עיי' שיהש"ר א, נט), וכן עזאי יודע לטהר את השרץ ולהבדיל בין הטמא והטהור, להורות ולהתיר, ומי כמוהו מורה, ה"ה ר"מ אוצר בלוס, גניץ טהור, ממוחל טהור קודש, אלופי ומיודעי כמהר"ר שמואל זי"ע"ה ה' ישמירו ויחיוהו נצח..."**

כיוצא בו כותב תלמיד נוסף רבי אליקים בר יודא (סי' לו): **"מי לנו גדול כשמואל ובית דינו אשר הופיע עליו רוח הקודש, והלכתא בכל מקום כרב שמואל באיסורא ובדינא, ולא כבדי ולמגן קראו שבור מלאך, כי דינו למלכותא דינא תלמידיה וכתנתה מן השמים, ולכן נשאנו לכבנו אל זך ונקי כפים לשמוע אל דברי אליקים חיים, ולהתנפל ולחנן ולבקש בפישוט ידיים ורגלים, בקידה ובכריעת בריכים, ובכל עת ועידן יהיה לו לעינים, מלכותו וממשלתו יגדל ויפרץ ויאדיר, וימתח מקצה הארץ עד קצה השמים..."**

על גירוש וורמייזא, אדות חיבוריו ואדות החיבור "חות יאיר" שנקרא ע"ש זוגתו המשהלת היצדקית - במאמר הבא בע"ה"

- ע"י ירושלמי (ע"ז פ"ב ה"א): "אין העולם יכול להיות פחות משלשים צדיקים כאביו אברהם, ומה טעם יאברהם היה יחיה, יהיה מיין שלשים".
- לפי מאחז"ל (ירושלמי ברכות פ"ב ה"ח; שיה"ש רבה פ"ו אות ח): "יגע רבי בן בתורה לעשרים ושמונה שנה, מה שאין תלמיד ותיק יכול ללמוד למאה שנה".
- סדר תולדותיו ופועלויותיו בקודש כבר נאסף ונערך ע"י הרה"ר צבי לדר שליט"א וראו אור בריש שו"ת יחו"ט השני (מהדו"ח, מכון זכרון אהרן תשפ"ג), ולא נותר בדינו אלא ללקט מן המוכן.
- שמו מלידה היה 'שמואל' (בהיותו בן ל"א עדיין היה שמו רק 'שמואל', כמ"ש בראשי החרוזים של זמר לחנוכה שחיבר: **"שמואל בר יצחק חזק ואמץ**, נדפס בסוף חז"י, דף רכז). והשם 'אברהם' נוסף לו אחר"כ בעת שחלל.
- מקור המשפחה כנראה משיירה בכרך (Bacharach) שעל נהר הריין, באזור יולנאנד-פראג, בדרום-מערב גרמניה, משם גלו בעקבות הירושלמי לחבל בהומיה.
- יש לציין שהיחות יאירי העתיק זאת 'לחביבות' של זקני ה"ה מוה"רש"י, בספרו **"מקור חיים"** (סי' קמג סק"ז, עמ' ריב, מתוך כת"י יוסף אומץ שלא נדפס עדיין בימיו).
- חיבורו ר"מ אצקא מזכירו שוב בהגהותיו (עמ' טז): "הקרה ה' לפי ספר הראב"ה, וכתב בסי' ל"ג דמנה פרשת שמע בשם הירושלמי למספר העשר דברות, ועיי' בק"ש רמ"ח תיבות, ודחסר שלוש תיבות וחספו עליהן רבנו עוד שלוש תיבות א"ל מלך ואמץ וכו'. ופעם אחת נתארח הגאון מהר"ר שמואל אב"ד דווירמש ז"ל אצלי בפודרס (בפירודא) ע"פ הדברים כאשר תעשינה, הראיתיו בספר הראב"ה ונתן שמחה בלבן, ונענע לי בראשו".
- העובדא נשא כבר לפני היותו חתן מהר"ר כ"ץ, מתרכת בדברי נכדו **יחו"ט יאירי** בלוח השעות בסוף שו"ת יחו"ט השני (דף ק"ד פ"ד), ובמהדורות הבאות נדפס בסוסי"ק: "בעת ההוא עדיין לא לקח זקנתי בתו של הגאון מוה"ר יצחק כ"ץ, כי היתה זיווגו השני". וכן בדברי החו"י (בספרו "יאיר נתיב" כת"י, נעתק בקובץ 'בכורים', ויו"ט תרכ"ז, עמ' 6): "שמחת וישאין בדיווג שני של א"א זקני עם זקנתי הרבנית החסידה המלומדת מרת חוה, שנת ש"ס".
- הסבר לשורות אלו נתן לנו נכדו **יחו"ט יאירי**: "חזקני הגאון מוה"ר"פ (=רבי ליווא פראג, המהר"ל) היתה לו לאשה אחת מוה"ר"ח (=רבי יצחק חיות), הלא, ובתשובה הנ"ל החזיק זקני הנ"ל טובה על שנתרצה לבא על שמחתו, והוא שמחת נישואין בדיווג שני של א"א זקני עם זקנתי הרבנית החסידה המלומדת מרת חוה (שנת ש"ס), שהיתה נכדו של הגאון מוה"ר"פ ואשתו (מזיווג), היינו בן רבי אברהם חיות), ודודתו של מוה"ר מאנש, ולכן כתב שם בתשובה: המיעד להיות מחותני" (פורסם בקובץ 'בכורים', שם).

ירושלים אשר עברו בק"ק בומסלא, שנוהגין בכל ארץ ישראל לעשות בכנפות ב' נקבים זה אצל זה ודרך אותן נקבים תליון ציצית, כדעת כוונת אר"י מובא בבית יוסף לדעת התוס' (ע"י א"י"ה סי' יא), וכן היו ציצית של אותן ב' חכמים" (נעתק מכת"י בספר י"י יאיר חיים בכרך בגרמנית, טריי תרי"ד, עמ' 4; וראה שלוחי ארץ ישראל, ירושלים תש"א, עמ' 229, שאולי הכוונה לרבי אורי פיבוש ירושלמי רבי דוד טעבלי ב"ר אשר בעינת).

משם עבר לכהן ברבנות טורבין (Třebov), ואח"כ לקעלין (Kolín), שמה חיבר שיר לחנוכה שסי', נדפס בסוף שו"ת יחו"ט יאירי, דף רכז: "ייסד א"א זקני הגאון בהיותו בן ל"א שנה אב"ד דק"ק קעלין, ונהג כבוד א"א הגדול ימנו בכל לילי חנוכה ואני אחזיו, בנינון מעוז צור", ובשנת ש"ו"י כיהן בפאהרליץ (Pohorlice).

ואמנם קהלות חשובות בישראל ביקשו הימנו לבוא ולפאר בעירם, כאשר כותב בעצמו: "כי ת"ל זכיתי שיצא טיבי בעולם, וקהילות גדולות וחשובות ישחירו פני ממרחקי הארץ, וכתבי הרבנות בידי יתנו עידיתן ויצדקו, מבקשים ממני להיות להם לרועה..." (סי' כז. וראה עוד בסי' מה).

בשנת שס"ט נתקבל לאב"ד בעיר העתיקה ווארמס, היא וורמייזא הקדומה, אותה מכנה בכת"י על גיליון המשניות, פורסם בקובץ 'כרם שלמה', שנה י' ג'ל ד עמ' ח): "ק"ק וורמייזא היא עיר גדולה לאלקים בחכמה ותופשי תורה אבירי הרועים".

דבר נפלא מקובל אצל צאצאיו, שרבינו לא רצה מתחלה לישב בבית המדרש בוורמייזא, "כי היה חושש פן הוא נגד כבוד רבינו רש"י ז"ל (שהרביץ תורה במקום זה), עד כי פעם אחד העמידו עיונו מאד להעמיד דברי רש"י ז"ל, ונגלה אליו רש"י ז"ל בחלום ואמר לו: שב בני שבי" (מאגרת יוחסי מהג"ר יוסף דוב כהנא לנעבינערמן זצ"ל, דירכ"י זקנים, ברוקלין נ"י, תשס"ה, עמ' נקט). במהלך כהונתו קבע מספר הנהגות ותקנות, שתועדו בידי נכדו החיות יאירי בספרו 'מקור חיים', ואלו הן: לבני ספר תורה, אם המעליף כתב אחד פשטן ובצד אחד משי שצריך להפך תמיד לצד הספר, "בצד א"א הגאון וזה"ה בשם זקני הגאון וזה"ה" שלכן מנהג פה קק"ו (=ק"ק וורמייזא) ליקח שני מעולים, והתופכים הנמימי צד היפה לפנים, והחיצון היפה לצד חוץ" (סי' קמו סק"א).

אצל הקידוש בשבת נהגו ברוב קהילות אשכנז להקדים נטילת ידיים לפני קידוש (כמשי הרמ"א בה"ל שבת סי' רמג ס"ק יב), ורבינו נהג מנהג של פשרה שראה אצל רבותיו מהר"ל מפראג ואחרים, שהם נטלו ידיים אחר הקידוש (כדברי המחבר ב"י"י שם), אבל בני הקהל יטלו קודם קידוש (סי' רמג ס"ק יב. שיטת פשרה זו מובאת גם בב"ח וב"ח אדם ותפרסמה בספם).

בתפלות בימים הנוראים "נהגו א"א הגאון וז"א זקני הגאון **שהתפלל פה** (וורמייזא) **מוסף ביה"כ**, לעמוד כשמחילין תפילה דמעומד, לעמוד רחוק קצת מהעמוד, באופן שיוכל לכרוע ולפול בשויו רגלים בלי עקירה כלל, וכן נהגתי אחריהם בע"ה במוסף ר"ה ויוה"כ. ונהגו אלו השנים שעומדים בצדדי הש"ץ לפשוט ידיהם שהש"ץ סומך בהם ונופל והם מחזיקים בורעותיהם ומסייעים להקישם, ואם אי אפשר לו לפול אלא אם כן יעקור ממקומו, לא יפול כלל" (סי' תרכא סק"ז, וכן בסי' קד סק"א).

שמואל ברמה:

בכל מקום בואו היה סגור בארבע אמותיו של הלכה, והעמיד תלמידים הוגנים, כדבריו: "זוכיתי ללמוד וללמד... ובדיקוב חברים ובפלפול התלמידים, והעמדותי תלמידים הרבה, גם כי צעיר אנכי לימים ותורתי אומנותי, לא אצא מפתח ביתי כנודע לכל באי שער העיר הזאת והמקומות האחרים אשר ישבתי..." (סי' כז).

על המון טרדותיו ניתן ללמוד גם מתוך תשובותיו: "ינדרשתי להשיבך על שאלתך הגם כי טרוד אני מאוד לעת כזאת... ותיקף נעתינה להשיב לזוגתי ולחמי ולך, והוצרתי לבטל מחמת זה השיעור של חושן המשפט וביום הזה היינו באים אל הלכות חזקת קרקעות לולא הביטול הלאה..." (סי' טו. ועיי' בסוסי"ק לא).

עם גדול ענותנותו, כאשר היה מי שהעז לחשוש בו שהטה את הדגל ח"ו, כתב בתקופות: "ת"ל אין אני תלמידכם ולא מניינכם נקטנט רשותא, וזכיתי ללמוד וללמד כאחד מכם בשימוש חכמים גדולי הדור..." (סי' כז).

גם החזן וגם הקהל, וכן בבית - מקדישים 2 רגעים בין ברכה לברכה - לעניית "אמן" כהלכה !

עלי הדר

ענין שנלמד במסגרת "דרף היומית"

מסכת שבועות

בענין מושבע ועומד מהר סיני

ענין שבועת הר סיני שורשו במתניתין (כז): "נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל, פטור; לקיים ולא קיים, פטור, שהיה בדין שיהא חייב, כדברי ר' יהודה בן בתירא, אמר רבי יהודה בן בתירא, מה אם הרשות שאינו מושבע עליו מהר סיני הרי הוא חייב עליו, מצוה שהוא מושבע עליה מהר סיני אינו דין שיהא חייב עליה, אמרו לו, לא, אם אמרת בשבועת הרשות שכן עשה בה לאו כהן, תאמר בשבועת מצוה שלא עשה בה לאו כהן, שאם נשבע לבטל ולא ביטל פטור". ומבואר שהנשבע לבטל או לקיים את המצוה ועבר על שבועתו פטור מקרבן עולה ויורד - כדון עובר על השבועה בשוגג, אמנם, מצוין בגמרא בכמה דוכתי שמחמת שאנו מושבעים ועומדים בהר סיני על קיום המצוות, גם עצם השבועה לא חל, כמו שנתקשו במכילתין (כב: כג: במה: ששינו: "שבועה שלא אוכל ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים חייב, ור' שמעון פוטר", וטעמו של ר"ש כתב רש"י (ד"ה ור"ש): "ומושבע ועומד הוא עליהן", ואין השבועה חלה, כי אין שבועה חלה על שבועה, ובסברת חכמים נתקשו בגמרא: "אמאי חייב, מושבע ועומד מהר סיני הוא", והרחיבו בגמרא בביאור שיטת חכמים, ואמנם כלל זה מצוין כמ"ס ב"מ (במכילתין כה: מכות כב: ועוד), שאין שבועה חלה על דבר מצוה משום ש"מושבע ועומד מהר סיני".

והיכן היתה השבועה בהר סיני, מצוין במדרש שהדבר נרמז בפסוקים (שמות כד: ו-ח): "ויקח משה חצי הדם וישם באגנת ורצו הדם זרק על המזבח וגו', ויקח משה את הדם ויזרק על העם ויאמר הנה על קיום המצוות, אם עצם השבועה לא חל, כמו שנתקשו במכילתין (כב: כג: במה: "זה שבועה שהשבעים שיקיימו את התורה, כמה דתינא: 'הנה דם הברית אשר כרת ה' וגו', ואין ברית בלא שבועה... ומנין שבסיני לקחו שבועת האלה, שכן כתיב (דברים כח: טט): 'אלה דברי הברית אשר צוה ה' את משה לכרת את בני ישראל בארץ מואב מלבד הברית אשר כרת אלהים בהר סיני'". והקיש ברית הברית ארץ מואב, מה להלן באלה, מכל באלה". לפי זה נמצא שהשבועה היתה בשעת כריתת הברית במתן תורה, ובדבר זה נחלקו רש"י ורמב"ן. איתנו היתה כריתת הברית: רש"י (שמות כד: ד) כתב שהיתה בחמישי בסיני, ואילו הרמב"ן (שם כד: א) האריך לחלוק עליו, והסיק שהיתה למחרת מתן תורה, ושורש המחלוקת הוא במכילתא (פר' יתרו, פרשת בחודש השלישי ג).

נפק"מ ביניהם הוא לכאורה ביסוד שבועת הר סיני כפי שביאר האבני נזר" (יו"ד ח"ב סי' שו אותיות טו-ז) וז"ל: "... אך בתשובת הר"י מגאש סי' קכ"ו, אם כתב בכתב ידו שבועה ונתן לו כתיבת ידו חייב הוא לקיים מה שנשבע, ואפילו לא הוציא שם שבועה מפיו, ואם לא קיים דינו מסור להשמים, אבל אין לחייבו דבר בידי אדם והוא לא הוציא שבועה מפיו, עכ"ל, וצריך ביאור שורש דברים אלו. ונראה דהנה נתקשה ה'משנה למלך" פ"י מהלך מלכים (ה"ו) בשבועות שקודם מתן תורה, אברהם ויצחק לאבימלך, עשו ליעקב, אליעזר לאברהם, הלא שבועה אינה מ'מצוות שנצטוו בני נח, ולי קשה עוד על שבועת הר סיני שהוא יסוד קבלת התורה, והרי כל זמן שלא קיבלו התורה לא נצטוו על שבועה, ועוד שאפילו היו מצוין כל מקום כל כח השבועה משום שמצוה 'לא יחל דברו', ומה יותר אזהרה זו משאר אזהרות שבתורה, ומה יסיף כח השבועה באזהרות שבתורה, כיון שהשבועה גם כן אינה רק אזהרה, אשר על כן נראה ברוך של דברים, דודאי מי שנשבע לאחר, זו הסברה מוכרעת שמחויב לקיים, ואין צורך לזה שום אזהרה, והיינו שבועת אברהם ויצחק ואליעזר כו', והוא הדין הנשבע להקב"ה, אך מי שנשבע לעצמו שלא יעשה דבר או יעשה, בזה אין סברא, כי למי נתחייב, אם תאמר להקב"ה, מנין שהקב"ה חפץ בחיוב או איסור זה, לזה הוצרכה התורה לצוות (במדבר ג: ג) 'לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה', ועל כן נראה נמי שבועת הר סיני שנשבעו להקב"ה לקיים מצוותיו, וזה מצד הקב"ה, אך החיוב מצד הסברה לא מצוין עליו בתורה שום עונש בידי אדם. מעתה יעשה, דברי הר"י מגאש, ש'בשבועות שקודם מתן תורה לא נזכר בתורה לא ביטוי שפתיים ולא דבר, ועל כן אין חילוק בין פה בין בכתב, ועל כן נשבע להבירו בכתב ידו ונתן לו כתיבת ידו מחויב לקיים, אך אין עונשין אותו בידי אדם, כיון דאין בזה לאו ולא מצוין בזה עונש בידי אדם".

המורה, ודבריו, שישנו שני סוגי חובות בחובה לקיים שבועה שנשבעים, הנשבע לחבירו ולתועלתו, חובה לקיים שבועתו מצד הסברה, ואין צורך אזהרה בכך, וגם אצל בני נח שייך שבועה זו, וסוג שבועה זו היתה שבועת בני ישראל בקבלת התורה, לכן גם שנשבעו קודם קבלת"ה היו חייבים לקיים שבועתם, אכן, הנשבע בינו לבין עצמו - שבועה כזו אין חובה לקיימה כי לא מצד ציווי התורה, כי ההוצאה מהתורה 'לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה', ואין חובה לקיימה מצד הסברה, ומובן לכאורה שאחרי מתן תורה - שבועה לתועלת חבירו - יש בה שני הצדדים, הן החיוב מצד הסברה והן החיוב מצד אזהרת התורה.

לפי דעת רש"י, תהיה חומרת שבועת הר סיני רק מצד הסברה, שהרי באותה שעה עדיין לא נצטוו בלא יחל דברו, וכדברי האבני נזר שזאת היתה מעלת שבועת הר סיני, ולכאורה מה שנצטוו ב"לא יחל דברו", הוא רק בדיבורים שיחולו מאז והלאה, ולא מה שקבלו עליהם מקודם, אכן, לפי דעת הרמב"ן, הרי היתה השבועה אחרי קבלת"ה, וכבר נצטוו בכל המצוות, ונמצא שחומרת שבועת הר סיני כלולה משני הענינים, הן מצד הסברה - הן נתחייבו בשבועה לפני הקב"ה לקיים את התורה, והן מצד האיסור של 'לא יחל דברו'.

ויתכן להעיר בזה במה שאיתא בשו"ע (יו"ד סי' קט ס"ח): "החשוד על הדבר אינו נאמן עליו, אפילו בשבועה", וכתב הש"ך (ס"ק כא) בטעם הדבר: "שכבר חשוד הוא לעבור על השבועה

עלי אורה

אורחות חיים הלכה למעשה

אם האב יכול לצוות לבניו שלא ינהגו אבלות ב"ב חודש

שאלה: האם האב או האם יכולים לצוות להצאצאים שלא ינהגו אבלות כל י"ב חודש, כגון שילכו לשמחות וכיו"א או שאר דיני אבלות, כדי שלא יצטערו עבורם?

תשובה: כתב הרמב"ם (יו"ד סי' שד ס"ט): "אם צוה שלא לנהוג עליו שבעה וגזירת שלשים, אין שומעין לו". ומקורו הוא במהרי"ו (סי' ד), והש"ך (שם סק"ט) הביא עוד בשם מהרי"ו: "אבל צום האב ואם שלא לנהוג בהם [אבלות] י"ב חודש, כיון דאין שייך בשאר מתים אלא בכבוד אב ואם, מצוה לקיים דבריהם" וכן העתיקו כל הפוסקים ובש"ד ערך אבלות סי' א. ומכל מקום נראה מכא כמה סיבות שלא יצו כן ההורים שלא ינהגו אבלות של י"ב חודש:

א. כי אנו רואין בדברי חז"ל שישנם דינים שונים במשך חיי"ב חודש, ומהאי טעמא אמרו חז"ל (קידושין לא: ד) לומר כל השנה "הריני כפרת משכביו", ופירש"י "עלי יבא כל רע הראוי לבא על נפשו". וכתבו המקובלים (נתי' מעבר יבין שפת אמת פכ"א) שבה ההבנים נוהגין כמה מיני אבלות ויש להם צער מזה על ידי זה מקילין הדינים האבהם. גם בשו"ת דברי מלכאל (ח"ד סי' צו) הביא את המהרי"ו הנ"ל וכתב וז"ל: ואף ב"ב חודש על אב ואם צו"ע [אם אפשר] להקל נגד המפורש בש"ס, ע"כ. היינו דמשמע בש"ס דיש אבלות ד"ב חודש, ואין מוכרח דמהני מחילת האב בזה, והוסיף דכן משמע דעת הרמב"ם שלא העתיק סוף דברי המהרי"ו הדאב יכול למחול אבלות ד"ב חודש, הגם שהזכיר את תשובת המהרי"ו, א"כ משמע דהרמב"ם לא ס"ל חידושו זה של המהרי"ו (נתי' בדרכי משה שהעתיק דעת המהרי"ו דמהני מחילת האב לאבלות י"ב חודש).

ובסי' פלא יופך (אות אבלות) כתב, שעל אב ואם ראוי להראות אבלות יתירה כל י"ב חודש, ולא יכנס לשום שמחה וכו' ולעולם יחשוב אולי הם בצער ואין אהיה אנכי נחת, עיי"ש.

ואמנם כתבו המקובלים דחז"ל חילקו את האבלות לכמה זמנים, ג' ימים ראשונים - חמור מאוד, ואח"כ קיל קצת עד סוף השבועה, ואח"כ קיל טפי עד סוף חשליש, ואחר השליש קיל טפי עד י"ב חודש, והטעם, כי בזה שהבן, שהוא כרעא דאביו ואמו, נוגח אבלות, בזה מקיל מחוריו את הדינים, ולכן כיון בתחילה קשה מאוד ג"כ האבילות חמורה מאוד, וכל זמן שהדינים נעשים קלים גם דיני אבלות נעשים קלים (מבוא בשו"ת רב פעלים להבן אש ח"ו ז"ל בחלק סוד שירים).

ב. עוד כתבו המפרשים, דאיתא בירושלמי (סוף מ"ק. מובא ביו"ד סי' שצ ס"ד) כל אותה השנה הדין מתוחלל על המשפחה, ובה שנוהג דיני אבלות, עיי"ש עושה תשובה (כמשי"כ הרמב"ם הל' אבל פ"ג הי"ב: "כל מי שאינו מתאבל כח צונו חכמים הרי זה אכזרי אל יפחד ויפשהו במעשיו ויחזור בתשובה" וכו') בזה ממתיק הדינים מעליו וח"ו לזלזל באבלות ד"ב חודש.

ג. עוד נראה, שאפילו המהרי"ו יודה שהאב לא יצוה שלא ינהגו שום אבלות ב"ב חודש, אלא המעשה שנשאל מהרי"ו (סי' יז, מובא בדרי"מ יו"ד סי' שס), על אשה שצויתה לבנותיה שלא לישא הסרבל על ראשם כדרך האבלים, עיי"ש ואת זה התייר מהרי"ו, שצויתה רק דבר אחד שלא תנהג, אבל שאר דיני אבלות השנה תנהג, ומה שנוהג שאר דיני אבלות מקיל הדינים מהירין, אבל לא לנהוג בכלל אבלות אע"פ שצוה האב ומחל על כבודו הוי כמחילה בטעות, דבעולם האמת אפשר שהאב מצפה שיוציא את האבלות כדי להקל מעליו הדינים, כי מי יאמר 'זכיתי שלא יתה שום עונשין עלי', ואפילו גדולים וטובים רעוד ופחדו מהדינים דאפשר שיחולו עליהם ח"ו, רח"ל, והיו גדולים שצויו לומר מאד מאד קדוש י"ב חודש (נתי' בצוואת רבי אהרן הגדול מקארלין זצ"ל אין פחד מסר מהירא וכו' כבודם כסם הרבי"ש אבא שאול זצ"ל וכתב שאסור להקל במתנין אבלות של י"ב חודש מפני החשד).

ד. עוד נראה, שישנו שני סוגי חובות בחובה לקיים שבועה שנשבעים, הנשבע לחבירו ולתועלתו, חובה לקיים שבועתו מצד הסברה, ואין צורך אזהרה בכך, וגם אצל בני נח שייך שבועה זו, וסוג שבועה זו היתה שבועת בני ישראל בקבלת התורה, לכן גם שנשבעו קודם קבלת"ה היו חייבים לקיים שבועתם, אכן, הנשבע בינו לבין עצמו - שבועה כזו אין חובה לקיימה כי לא מצד ציווי התורה, כי ההוצאה מהתורה 'לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה', ואין חובה לקיימה מצד הסברה, ומובן לכאורה שאחרי מתן תורה - שבועה לתועלת חבירו - יש בה שני הצדדים, הן החיוב מצד הסברה והן החיוב מצד אזהרת התורה.

לפי דעת רש"י, תהיה חומרת שבועת הר סיני רק מצד הסברה, שהרי באותה שעה עדיין לא נצטוו בלא יחל דברו, וכדברי האבני נזר שזאת היתה מעלת שבועת הר סיני, ולכאורה מה שנצטוו ב"לא יחל דברו", הוא רק בדיבורים שיחולו מאז והלאה, ולא מה שקבלו עליהם מקודם, אכן, לפי דעת הרמב"ן, הרי היתה השבועה אחרי קבלת"ה, וכבר נצטוו בכל המצוות, ונמצא שחומרת שבועת הר סיני כלולה משני הענינים, הן מצד הסברה - הן נתחייבו בשבועה לפני הקב"ה לקיים את התורה, והן מצד האיסור של 'לא יחל דברו'.

ויתכן להעיר בזה במה שאיתא בשו"ע (יו"ד סי' קט ס"ח): "החשוד על הדבר אינו נאמן עליו, אפילו בשבועה", וכתב הש"ך (ס"ק כא) בטעם הדבר: "שכבר חשוד הוא לעבור על השבועה

יתרון דעת המצ"ב מעמ"ב

והענין הוא שהתלמידים הראשונים לא היו רוצים להנות זה לזה בתורה מחמת שנאה, ולא היה נמלה כל אחד ואחד לחבירו מה שיעד וקבל מרוב מפני השנאה שביניהם. וממילא מובן המכשלה הגדולה שיצא מזה, אחר שכל עיקר בחינת תורה שבעל פה נשכחת על המקבילים איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה, ואחר "כי חיים הם למרוציהם" כתיב (משלי כב: ד), והם עשו להיפך, לפיכך נענשו מדה כנגד מדה, היפך בחינת החיים המובטח למרוציהם, כנלפע"ד. ואפשר שהוא מוסכם גם כן ללישנא דש"ס דילן "שלא נהגו כבוד זה לזה", כי אין 'כבוד' אלא 'תורה' כידוע (אבות פ"ג מ"ג), והיינו שלא חלקו מכבודם שהוה התורה, זה לזה. ודו"ק. צבי לצדיק להרה"ק מבאלאזוב זצ"ל (מועדים) אייר מאמר ג' אות י' יע"ש (ההמשך)

שמושבע ועומד הוא מהר סיני" (ע"י טו"ז יו"ד סי' ב סק"ו ובנקודות הסף שם), ולפי האבני"ז הדבר צ"ע, כי הלא השבועה שמושבע ועומד מהר סיני אינה אלא מצד הסברה, ועדיין אינו חשוד על שבועה שיש בה השבועה תורה של "לא יחל דברו", ולפי הרמב"ן יובנו ואושר הר סיני כלולה גם מאיסור תורה, והחשוד על הדבר הרי הוא חשוד גם על שבועת התורה, ולכן שפיר אינו נאמן אפילו בשבועה, ודו"ק.

תודותינו וברכותינו נתונות לאלו שנדבו הוצאת הגליון לזיכוי רבבות מאחב"י

הרה"ח ר' אהרן (בר"ש) גרינפעלד שליט"א לרגל שמחת אירוסים הבת תחי' עב"ג הבה"ח כמו חיים אדמנען נ"ו - בן מחו' הרה"ח ר' אליעזר יוסף פלדמן - לונדון למזל טוב ורוב נחת דקדושה	הרה"ח ר' ישראל גוטליב שליט"א לרגל שמחת אירוסים הבת תחי' עב"ג הבה"ח כמו יוסף משה שטכט נ"ו בן מחו' הרה"ח ר' חיים שליט"א - בני ברק למזל טוב ורוב נחת דקדושה	הרה"ח ר' לוי קערן שליט"א - וויען בן הרה"ח ר' שמואל שלמה שליט"א חתן הרבה"ח ר' מרדכי הערצא ז"ל לרגל השמחה השוריה במעונו שמחת לידת הבן נ"ו למזל טוב ורוב נחת דקדושה	הרה"ח ר' הרב יצחק מרדכי קופליק שליט"א לרגל שמחת אירוסים הבת תחי' עב"ג כמו גדליה נ"ו עב"ג תחי' - בת מחו' הרה"ח ברוך אדואידאוויטש שליט"א - לונדון למזל טוב ורוב נחת דקדושה	לעילוי נשמת הרה"ח ר' משה קלונמוס ב"ר דוב ע"ה נלב"ע ביום ב' סיון תהא נשמתו צרורה בצרור החיים הונצח על ידי בנו הרה"ח ר' בערל גאלדבערג שליט"א	לעילוי נשמת האשה החשובה מרת שרה לאה ב"ר חיים הלוי ע"ה נלב"ע בדמ"י ביום כ"ט אייר תשנ"ה תהא נשמתה צרורה בצרור החיים הונצחה על ידי בנה הרה"ח ר' צבי (הערשי) טאפעל שליט"א
---	--	---	--	---	--